

STUDIA POLONIJNE

T. 27. Lublin 2006

CZESŁAW NOWIŃSKI

**WKŁAD UCZONYCH POLSKICH
W POŁUDNIOWEJ KALIFORNII
DO ŻYCIA SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO
I NAUKI AMERYKAŃSKIEJ***
(DO POCZĄTKU LAT DZIEWIĘCDZIESIĄTYCH XX WIEKU)

Niestrudzony badacz dziejów wychodźstwa polskiego w Ameryce Mieczysław Haiman w swej publikacji poświęconej polskim pionierom w Kalifornii przedstawia napływ Polaków w okresie tworzenia fundamentów późniejszego dynamicznego rozwoju „Złotego Stanu” nad Pacyfikiem¹. Wymienia m.in. emigrantów z powstań narodowych i ludzi przybywających „za chlebem”. Najlicniejsza fala polskich uchodźców napłynęła do Kalifornii po II wojnie światowej. W gronie tej nowej społeczności polonijnej wyjątkowo licznie reprezentowana była inteligencja techniczna.

Wówczas coraz trudniej było o pracę, zaś wykształcenie wyższe stawało się przydatne. Uniwersytety nie dostarczały szerokim masom dostatecznej wiedzy zawodowej. Szkolnictwo wyższe stało się głównym instrumentem tzw. wojny z ubóstwem oraz dążeń do przewyciężania dyskryminacji rasowej².

Na każdym uniwersytecie pracują polscy naukowcy. W niektórych placówkach jest ich spora grupa, w innych kilku lub pojedyncze osoby. Dokumento-

DR CZESŁAW NOWIŃSKI – Wrocław, zm. 14 grudnia 2005.

* Część trzecia zostanie opublikowana w następnym tomie. Część pierwsza (w poprzednim 26 tomie „Studiów Polonijnych”) – wkład uczonych polskich w nauki humanistyczne.

¹ *Polish Pioneers of California*, Chicago 1940; *Annales of the Polish Rom. Cath. Union Archives and Museum*; zob. też: T. K a c z o r o w s k a, *Mieczysław Haiman – wskrzesiciel dumy Polonii*, „Studia Polonijne” 25(2004), s. 127-139.

² W. O s i a t y Ń s k i, *Zmienia się Ameryka*, Warszawa 1982, s. 137-139, 171-174.

wanie ich wkładu jest najlepszym biletem wizytowym całej społeczności polonijnej.

NAUKI TECHNICZNE I POKREWNE

AERONAUTYKA, AERODYNAMIKA I KOSMOGONIA

W dziedzinie nauk technicznych polscy uczeni odnosili najwięcej sukcesów, przysparzając gospodarce amerykańskiej wiele ciekawych, nowatorskich innowacji. Na tej płaszczyźnie naukowo-badawczej niektórzy z naszych uczonych cieszyli się światową sławą. Byli to przede wszystkim ludzie zajmujący się wdrażaniem innowacji naukowych do praktyki życia technicznego. Prekursorami w tych naukach byli uczeni pracujący dla unowocześniania postępu technicznego w lotnictwie amerykańskim i lotach kosmicznych, a w życiu cywilnym na odcinku udoskonaleń w komputeryzacji.

Jednym z najwybitniejszych technologów i uczonych ówczesnych czasów w dziedzinie aeronautyki, aerodynamiki i kosmogonii był prof. **Gustaw Andrzej Mokrzycki**, zamieszkały od 1944 r. w Los Angeles. Jego prace naukowe, książki i patenty są nieodpartym dowodem polskiego wkładu w nowoczesną myśl lotniczą. W 1911 r. podjął studia na Politechnice Lwowskiej. Wybuch I wojny światowej w 1914 r. przerwał mu naukę, gdyż został powołany do armii austriackiej. W 1915 r. przeniesiono go do lotnictwa, a rok później do tajnego Stowarzyszenia Polskich Lotników w okupowanym wówczas kraju³. Bezpośrednio po studiach politechnicznych w 1920 r. został wysłany przez polskie władze wojskowe do francuskiej Ecole Supérieure National d'Aeronautique w Paryżu, gdzie prowadził prace badawcze w dziedzinie tarć wewnętrznych chmur i mgieł, co jak słusznie przewidywał przy jednocześnie powiększającej się szybkości, wysokości lotu, ciężarze i objętości samolotu miało mieć w przyszłości duże znaczenie. W fabryce, w której był zatrudniony, prowadził nieznaną jeszcze wtedy racjonalną organizację pracy. Dzięki niej fabryka zaczęła produkować codziennie jeden, całkowicie wykończony szkolny samolot⁴.

³ S. S t a n k i e w i c z, *Prof. dr Gustaw Andrzej Mokrzycki*, w: *Polish Americans in California*, vol. II, Los Angeles [1995], s. 83-84.

⁴ *Myśl, która sięgnęła nieba. Gustaw Mokrzycki 1894-1992*, „Nowy Dziennik” (nowojorski) z 12 marca 1992, s. 4.

Po powrocie do kraju został dyrektorem technicznym poznańskiej fabryki „Samolot”. Wkrótce również wykładowcą na Uniwersytecie Poznańskim. Wyniki jego prac publikowano w oficjalnych sprawozdaniach Akademii Wojskowej. Pisał po niemiecku, bo był to język techniczny tamtych czasów. Pionierską książkę *O związkach przyczynowych w świetle teorii względności* traktującą o rewolucyjnych zmianach, jakie ta genialna koncepcja Einsteina wprowadziła do teorii poznania i zrozumienia podstawowych praw względności, wydał drukiem. G. A. Mokrzycki był symbiozą wielkiego naukowca i mającego doskonały zmysł inżyniera⁵.

Jako jeden z najwybitniejszych naukowców, w 1927 r. Mokrzycki zaczął regularne wykłady na Politechnice Warszawskiej, do czego później doszła i Politechnika Lwowska. Wykładał budowę płatowców. Stał się wtedy wychowawcą całego pokolenia inżynierów lotniczych, między którymi byli tak wybitni konstruktorzy, jak Rogalski, Wigura, Drzewiecki – słynni twórcy samolotu RWD, oraz Wedrykowski i wielu innych. Jego uczniami byli także późniejsi profesorowie: Krzywobłocki, Oppeheim, Rutkowski i inni.

Około roku 1930, oprócz opracowywania niezbędnych w młodym lotnictwie polskim podstawowych podręczników, Mokrzycki powrócił do swoich pionierskich zainteresowań zagadnieniami przestrzeni i teorią aeronautyki, czemu poświęcił specjalne prelekcje. Pracował również wówczas nad prototypem budzącego wiele emocji samolotu bezogonowego i kierowanych rakiet, stałego paliwa itp.

W czasie II wojny światowej prof. Mokrzycki, już jako 45-letni znakomity znawca spraw lotniczych, emigruje do Francji, Anglii i na dłużej do Kanady. W roku 1944 przenosi się na stałe do USA i osiada w Los Angeles, by pracować nad wielkimi bombowcami B-24, B-36 i B-48 oraz raketami sterowanymi. Odtąd jego praca była związana z amerykańską produkcją samolotów i rakiet⁶. Pracował w San Diego dla Convair i dla Ryan Aeronautical Co., następnie dla Boeing Co. w Seattle, dla USA Flight Test Center w Edwards. Był członkiem Królewskiego Towarzystwa Aeronautycznego w Londynie, członkiem Instytutu Nauk Aeronautycznych w Nowym Jorku oraz licznych polskich towarzystw technicznych i naukowych. Po II wojnie światowej Gustaw A. Mokrzycki był aktywnym członkiem Polskiego Towarzystwa Sił Powietrznych i Stowarzyszenia Polskich Kombatantów Południowej Kalifornii⁷.

⁵ Tamże.

⁶ Tamże.

⁷ S t a n k i e w i c z, *Prof. dr Gustaw Andrzej Mokrzycki*, s. 79-80.

W roku 1946 prof. Mokrzycki zostaje naczelnym specjalistą od zagadnień aeronautycznych w Ryan Aeronautical Co. i jest odpowiedzialny za konstrukcję, gwarantującą skuteczność lotu oraz automatyczny system kontroli nad wszystkimi produkowanymi aparatami bojowymi. Rok 1951 zastaje go na stanowisku dyrektora Centrum Lotów Doświadczalnych w Edwards A. F. Base w Mojave Desert. Kieruje wtedy pracowniami związanymi z kontrolą lotów przestrzennych i urządzeń radarowych. Rewolucjonizuje w tym czasie instrumenty używane przy sprawdzaniu silników lotniczych oraz w urządzeniach związanych z pilotem automatycznym i przekazywaniem mu rozmaitych funkcji w czasie lotu. W latach 1953-1960 widzimy Mokrzyckiego w dziale raket w North American Aviation, gdzie pracuje nad bombowcami o napędzie nuklearnym⁸. W tym samym czasie w 1956 r. prezentuje rezultaty swoich badań na International Congress of Applied Mechanics w Brukseli. Przedłożył je w rozprawie pt. *Frequency of Autopilot Need for Stabilization of Statistically Unstable Airplanes*⁹. W tych latach pisze rozprawy na temat kosmogonii, aeronautyki i aerodynamiki. Później największą przeszkodą w zastosowaniu przez linie lotnicze samolotów przekraczających szybkość dźwięku był efekt przekraczania tej krytycznej granicy, co występowało w postaci wstrząsu powietrza, niszczącego szyby i tynk budynków w promieniu kilku mil. Przeszkoda ta została teoretycznie pokonana w połowie lat sześćdziesiątych właśnie przez prof. Mokrzyckiego. Współpracując ze swym kolegą z Northrop Corporation, Maurycym Cahnem, prof. Mokrzycki udowodnił na podstawie obliczeń i prób laboratoryjnych, że można zapobiec temu gwałtownemu wstrząsowi powietrza przez wytworzenie przed samolotem pola elektrycznego. Odkrycie to było pierwszym krokiem w rozwiązaniu tego problemu¹⁰.

Ogromne znaczenie prac prof. Mokrzyckiego jest wyjątkowym fenomenem nie tylko w nauce i technice polskiej. On, który w zaraniu niepodległości Polski kładł podwaliny pod budowę naszego dopiero co rodzącego się lotnictwa, któremu poświęcił cały swój talent i wiedzę, stał się wielką postacią również na płaszczyźnie światowej. Był on bowiem wielkim współtwórcą nowoczesnego lotnictwa, które w okresie życia jego pokolenia radykalnie zmieniło układ sił na całym globie ziemskim. Zajmował on w tym epokowym procesie czołowe miejsce. Był bowiem człowiekiem niepospolicie głębokiego umysłu, ale miał również nieznaną granic wyobraźnię. Profesor Gustaw Mo-

⁸ *Myśl, która sięgnęła nieba*, s. 4.

⁹ *Stankiewicz, Prof. dr Gustaw Andrzej Mokrzycki*, s. 79-80.

¹⁰ *Wynalazek prof. Mokrzyckiego*, „Nasze Sprawy” 1968, nr 74, s. 15; *Stankiewicz, Prof. dr Gustaw Andrzej Mokrzycki*, s. 80.

krzycki od wczesnych lat poprzez skomplikowane matematyczne obliczenia i skrupulatne badania całości zagadnień związanych z oderwaniem się ciał stałych od powierzchni Ziemi odkrywał nieznane dotąd prawa fizyki rządzące atmosferą i kosmosem, w czym już w połowie swych badań widział przyszłość dla rozwoju komunikacji. Z tych badań powstały nowe wytyczne dotyczące siły napędowej, jak i formy pojazdu powietrznego oraz materiałów, z jakich on powinien być zbudowany, a także niezbędnej aparatury kontrolującej. Dlatego jego sukces był pełny. Poglądy uformowane w tej szeroko wówczas „rozproszkowanej” publikacji zostały w latach dziewięćdziesiątych ogólnie przyjęte przez świat naukowy¹¹. Do tych wyników doszedł Mokrzycki dzięki dogłębnym studiom specjalistycznym.

W ciągu swego życia prof. G. A. Mokrzycki opublikował ponad 100 naukowych prac technicznych po polsku, francusku, niemiecku i (37) angielsku. Swoimi pracami naukowymi i wynalazkami w dziedzinie lotnictwa zaśląnął na obu półkulach. Poza tym wykształcił ponad 2000 inżynierów. 9 kwietnia 1978 r. Mokrzycki obchodził 60-lecie pracy naukowej. Został wtedy odznaczony przez ówczesnego prezydenta RP na Uchodźstwie dra Stanisława Ostrowskiego Orderem Polonia Restituta¹². Dekoracji dokonał Szef Polskich Sił Lotniczych Zagranicą gen. Stanisław Karpiński z Los Angeles. 22 stycznia 1992 r. przeżywszy 98 lat prof. dr Gustaw Andrzej Mokrzycki zakończył życie w Fullerton w Południowej Kalifornii. Liczne grono przyjaciół i znajomych zebranych na mszy św. żałobnej w Kościele Matki Boskiej Jasnogórskiej przy Adams Blvd. w Los Angeles modliło się o spokój jego duszy. Kazanie wygłosił proboszcz ks. Andrzej Maślejak. Zmarłego żegnali Konsul Generalny RP Jan Szewc, Barbara Karpińska – wiceprezes Stowarzyszenia Lotników Polskich Skrzydło Pacyfik i inż. Jerzy Szeptycki¹³.

Wybitnym polskim naukowcem mieszkającym w Santa Barbara był dr inż. **Mieczysław Bekker**, urodzony w Strzyżowie pod Koninem 25 maja 1905 r. Wychowywał się i dorastał w Kutnie. Ukończył Politechnikę Warszawską. Przed wojną pracował dla Ministerstwa Spraw Wojskowych w dziedzinie pojazdów mechanicznych, następnie przebywał we Francji, a potem w Kanadzie. Był pułkownikiem Armii Kanadyjskiej. Od początku lat pięćdziesiątych przez kilkanaście lat pracował w Stanach Zjednoczonych; od schyłku lat siedemdziesiątych mieszkał w Santa Barbara. Pracował tam w laboratoriach

¹¹ *Myśl, która sięgnęła nieba*, s. 4.

¹² *Wynalazek prof. Mokrzyckiego*, s. 15; zob. *Stankiewicz, Prof. dr Gustaw Andrzej Mokrzycki*, s. 80.

¹³ Nekrolog – Pożegnanie profesora Andrzeja Mokrzyckiego.

obrony elektronicznej. W 1968 r. ukończył prace związane z zaprojektowaniem własnego pomysłu „wózka”, mogącego poruszać się po powierzchni Księżyca. Był on potem użyty do przejażdżki na srebrnym globie. W 1968 r. otrzymał wysokie odznaczenie w postaci wybitego medalu od Szwedzkiego Królewskiego Stowarzyszenia Wojskowo-Technicznego za „pionierskie osiągnięcia w dziedzinie badań i rozwoju pojazdów terenowych”. Chodziło tu oczywiście o pojazdy, które mogą poruszać się po najtrudniejszych bezdrożach. Uroczystość wręczenia odznaczenia odbyła się w Sztokholmie wobec zaproszonych uczonych i specjalistów z całego świata. Dr Bekker był wówczas drugim cudzoziemcem odznaczonym medalem Szwedzkiego Królewskiego Stowarzyszenia Wojskowo-Technicznego. Przed nim otrzymał ten medal również Polak inż. **Ryszard Ogórkiewicz**, specjalista w dziedzinie broni pancernej, wykładowca Uniwersytetu Londyńskiego¹⁴.

Trzecim uczonym z tej branży, o którym należy wspomnieć, był inż. **Zdzisław J. Starostecki**, twórca rakiet „Patriot”, które w 1966 r. weszły do uzbrojenia armii amerykańskiej. Na wniosek prezydenta Lecha Wałęsy został odznaczony Krzyżem Komandorskim Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie. Podczas spotkania z polskimi generałami latem 1993 r. inż. Z. J. Starostecki mówił o swej pracy nad konstrukcją słynnej antyrakiety¹⁵.

Inżynierem o wszechstronnych możliwościach działania był **Eugenie A. Mathews**. Urodził się w Chicago (Illinois) 27 grudnia 1920 r. jako syn Eugenii Charytańskiej i Antoniego Przybyły – właściciele biznesu kuźnierskiego. Z zawodem rodziców nie chciał mieć nic wspólnego. Był osobą wszechstronnie utalentowaną, studiował sztukę, zarządzanie i inżynierię. Ukończył studia z dyplomem inżyniera elektryka na Uniwersytecie Politechnicznym w Brooklynie (Brooklyn Polytechnic University) oraz dodatkowo w 1972 r. uzyskał dyplom na Pepperdine University¹⁶.

Podczas II wojny światowej służył w lotnictwie amerykańskich sił zbrojnych, szkolił kadetów do używania instrumentów i sprzętu w awiacji. Praca ta stała się dlań zwiastunem przyszłych jego losów. W krótkim czasie został świetnym inżynierem na wielu polach i pionierem wpływającym na rozwój przemysłu samolotowego. Przybył do Kalifornii w 1955 r., gdzie związał się z wszystkimi większymi firmami zajmującymi się przestrzenią kosmiczną. Był głównym inżynierem do badań naukowych personelu technicznego w koncer-

¹⁴ Wyróżnienie dra M. Bekkera, „Nasze Sprawy” 1968, nr 77, s. 5.

¹⁵ Polski twórca rakiet odznaczony, „Wiadomości Piastowskie” 5(1993), nr 77(44), s. 4.

¹⁶ A. Z y g m o n t, Eugenie A. Mathews: Multifaced Engineer, w: Polish Americans in California, vol. II, s. 74.

nie Rockwella. Zaprojektował tam instrumenty (przyrządy) dla samolotu B-70, pojazdu Saturn-II (drugie stadium), pojazdu do wodowania – Saturn Launch Vehicle. Matews był również członkiem personelu technicznego TRW. W Kalifornijskim Instytucie Technologicznym (The California Institute of Technology) był członkiem zespołu dra Williama H. Pickeringa i pracował nad przyrządami – instrumentami biomedycznymi, takimi jak EKG czy EEG, balistokardiografem, fonokardiografem służącym do mierzenia ciśnienia krwi. Analizował także dane z próbek przywiezionych z kosmosu i brał udział w pracach nad pojazdem księżycowym „Moon Rover”¹⁷. Jednak uznanie – jak już wcześniej zaznaczyliśmy – za finalny projekt „wózka” użytego na księżycu otrzymał inny polski badacz – dr Mieczysław Bekker z Santa Barbara. We współpracy z Perry Randem inż. Mathews zaprojektował pocisk „Strzała” (Sparrow I Missile). Następnie zaprojektował Sparrow II Missile Electronics dla firmy McDonnell Douglas. Pracował również przy samolotach ASTA i T-45 (Trainer Airplane – samolot treningowy). Był też pionierem w rozbudowie sprzętu używanego na telekonferencjach w systemie audio i wideo. Dla firmy Atlantic Research zaprojektował systemy zastosowania pocisków powietrznych, a także koparkę – Mars 75 Digger i pomógł rozwinąć mikrorównowagę kwarcu w teleskopie (Orbital Telescope Projekt).

W wielu dziedzinach inżynieryjnych miał wciąż wiele do powiedzenia. Zbudował 38 stacji sieci mikrofalowej, które pokryły 5000 mil kwadratowych powierzchni w rejonie Los Angeles (Country Communication Departament). Jest autorem projektu telemetrycznych naziemnych sieci komunikacyjnych, zaprojektował ponadto podstawowe instalacje radiowe dla leśnictwa i straży pożarnej¹⁸.

Reasumując stwierdzamy, że Eugene Mathews, urodzony jako Przybyła, był wszechstronnym inżynierem: od spraw komunikacji, radia, badań biomedycznych, nauki o pociskach, aerodynamiki – słowem wielu głównych projektów zrealizowanych w drugiej połowie XX stulecia. Jego dokonania są zamieszczone w książce *Who is who in Engineering in USA* (Kto jest kto w inżynierii Stanów Zjednoczonych). Jest on autorem wielu zrealizowanych patentów w dziedzinach elektroniki i elektromechaniki. Był członkiem wielu prestiżowych organizacji:

– The Institute of Electrical and Electronic Enginee (Instytut Inżynierów Elektryków i Elektroników),

¹⁷ Tamże.

¹⁸ Tamże.

- IEEB Komputer Society (IEEB Towarzystwo Komputerowe),
- Telecommunication Association (Zrzeszenie Telekomunikacyjne),
- American Rocket Society (Towarzystwo Rakiet Amerykańskich).

Jako członek Wescon, już w 1962 r. przedstawił pokaz laserowy na obszarze 5 mil (pomiędzy hotelem Los Angeles Statler Hilton Hotel a stadionem Sports Arena)¹⁹. Mathews miał wiele publikacji z wielu dziedzin, którymi się interesował, w tym dotyczących analizowania danych kardiografu balistycznego, magnetofonów kasetowych używanych w przestrzeni powietrznej i technik semantycznych. Mimo bardzo absorbującej go kariery zawodowej, nigdy nie zapomniał o swych polskich korzeniach, w czym wydatnie wspierała go żona Laura (z domu Kozłowska). Oboje należeli do Polskiego Związku Narodowego (Polish National Alliance). Należeli do bardzo aktywnych osób, działając przy polskiej parafii Matki Boskiej Jasnogórskiej przy Adams Blvd. w Los Angeles, gdzie Mathews wykorzystał swoje artystyczne umiejętności w zakresie kaligrafii, projektowania i w sztuce plakatów kościelnych, ulotek i broszur. Był dowódcą Pulaski American Legion Post 562 i jednym z założycieli Polskiej Kasy Kredytowej POLAM. Pełnił w niej przez 10 lat funkcję dyrektora. Mathews'owie mieli dwoje dzieci: Veragene i Johna. Eugenie Mathews zmarł 14 sierpnia 1989 r.²⁰

INŻYNIERIA LĄDOWA, ELEKTRYCZNA I INNA

W grupie nauk technicznych mieszczą się także różne rodzaje inżynierii. I w tych dziedzinach nie brak polskich uczonych. Na Kalifornijskim Uniwersytecie Stanowym w Long Beach pracowali profesorowie inżynierii elektrycznej – **Christopher Druzgalski** (od 1970 r.) i **Sławomir Łobodziński** (od 1983 r.). Obaj po studiach na Politechnice Warszawskiej. Pierwszy zrobił doktorat na Ohio State University Columbus, a drugi na Politechnice w Wiedniu²¹. Natomiast na Uniwersytecie Stanowym San Diego dziekanem Wydziału Inżynierii Lądowej był prof. **Janusz Supernak**, który pracował tam od 1983 r. Jest on wybitnym specjalistą i autorytetem w dziedzinie transportu inżynierii lądowej. Uczestniczył w wielu konferencjach międzynarodowych (m.in. w Bombaju i Oxfordzie). Dzięki niemu wieloosobowy wydział funkcyj-

¹⁹ Tamże, s. 75.

²⁰ Tamże.

²¹ Według danych sieci komputerowej zebranych przez prof. Kazimierza Kowalskiego oraz relacji ustnych T. Jaroszewicza i R. Wideryńskiego.

nuje znakomicie (pracowników tego wydziału wymienia się z nazwisk – bez podawania stanowisk, które pełnią)²².

Profesor Supernak jest absolwentem Politechniki Warszawskiej, na której zrobił doktorat z transportu inżynierii lądowej. Po czym pracował w Instytucie Kształtowania Środowiska. Następnie otrzymał zaproszenie od Uniwersytetu Stanowego Nowy Jork w Buffalo. Tam przez 1,5 roku pracował jako *visiting professor*, skąd przeniósł się do prywatnego Uniwersytetu Technicznego w Filadelfii. Po trzech latach przeprowadził się na stałe do San Diego, gdzie znalazł zatrudnienie na Uniwersytecie Stanowym²³. Tam to właśnie został dziekanem i równolegle w ramach aktywności polonijnej od czerwca 1992 r. w miejscowym (wynajętym) kościele rzymskokatolickim pełnił funkcję organisty. Przejął też założony przed paru laty przez Beatę Stojanowską niewielki chór kościelny, w którym uprzednio śpiewał jako jeden z jego członków. Dyrygent stara się na tyle przygotować chór, aby mógł on z powodzeniem dać koncert podczas mszy św. Profesor Supernak nie tylko prowadzi chór, ale równocześnie przygotowuje własne utwory oryginalnej muzyki kościelnej, czasem i świeckiej na występy poza kościołem. W marcu 1994 r. w nowo wybranej Radzie Parafialnej prof. Supernak został jej przewodniczącym (odpowiedzialnym za oprawę muzyczną). W pierwszych dniach grudnia 1995 r. wraz z całą Radą i Polonią wydatnie pomógł ks. Stanisławowi Kowalskiemu w zakupie obiektu z posesją (budynek wymagający kapitalnego remontu i przebudowy) na kościół dla miejscowej Polonii. Uroczystości Bożego Ciała 9 czerwca 1996 r. odbyły się już na własnym dziedzińcu kościelnym²⁴.

Podobnie na Uniwersytecie Południowej Kalifornii (USC) pracował jako instruktor na Wydziale Inżynierii prof. **William Perkowski**, mąż Marii Perkowskiej – magistra pedagogiki. Od 1962 r. był członkiem Polskiego Klubu Uniwersyteckiego²⁵.

Szeroko znanym uczonym w świecie samochodowym i przestrzeni powietrznej był **Stefan Pronasko**, żyjący w latach 1904-1986. Urodził się w Warszawie. W Polsce ukończył szkoły techniczne, natomiast w Turynie we Włoszech otrzymał przeszkolenie w koncernie Fiata (Fiat Motor Company).

²² Pia P a w e ł, *Poles in San Diego. Who is who*, cz. I: *People, Places and Events*, Los Angeles 1994, mps, s. 142; zob. też: C. K. Z i e m i e c k a, „Wielkie pranie” (w noc czerwcową), „Wiadomości Piastowskie” 6(1994), nr 9(57), s. 2.

²³ Profesor Janusz Supernak – relacja ustna.

²⁴ Cz. N o w i Ń s k i, *Dzieje polskiego kościoła rzymskokatolickiego w Południowej Kalifornii*, Wrocław 1997, s. 242, 243, 245.

²⁵ *Gratulacje. Polish University Club*, „Nasze Sprawy” 1962, nr 10, s. 7; zob. też *Związek Polek w Ameryce. Grupa 808 Związku Polek w Ameryce*, „Jednodniówka” 7(1958), nr 4, s. 7.

Fakt ten przyczynił się do tego, że Pronasko został menedżerem ds. technicznych w zakładach samochodowych w Polsce i Czechosłowacji. Pronasko pomógł firmie Fiat zmodyfikować samochody wyścigowe w sensie oszczędności zużycia paliwa i wprowadzić doń automatyczne wycieraczki szyb. Uczestniczył też w zespole biorącym udział w wyścigach rajdowych w Monte Carlo przed II wojną światową²⁶.

Wojna tak jak wielu innym odmieniła jego życie. Pronasko najpierw służył w Polskiej Armii w 1939 r., a po opanowaniu Polski przez Niemców przedostał się przez Szwecję do Francji, aby nadal walczyć z wrogiem. Po upadku Francji w 1940 r. wstąpił do Polskich Sił Zbrojnych w Północnej Afryce, walcząc w Egipcie i Afryce Środkowej. Posiadając wyjątkowe umiejętności, jako automobilista został wysłany w 1944 r. do Kanady, by kierować tam laboratorium testowania silników samolotowych używanych do lotów przez Atlantyk.

W 1949 r. Pronasko wyemigrował do USA, gdzie pracował dla koncernów: General Motors i Forda. Był kierownikiem zakładów testujących samochody Forda. W 1957 r. przeszedł z inżynierii samochodowej do aeronautycznej. Zatrudnił się w firmie w Canoga Park (Południowa Kalifornia), gdzie pracował 18 lat. Tam awansował na starszego inżyniera badawczego (Senior Research Engineer) i kierował pracami „Rotary Test Facility”. Usprawniał także dynamometry dla silników raketowych. W czasie swej kariery aeronautycznej zasięgał u niego porad i konsultował się z nim czołowy amerykański naukowiec, specjalista od rakiet – Werner von Braun. Ponadto Pronasko pomógł organizacji NASA rozwiązać poważny problem, za co został odznaczony Nagrodą Zasługi (Meritorious Award). Po przejściu na emeryturę wynalazł i opatentował zdalnie sterowany samochód. Śmierć nie pozwoliła mu dokończyć dzieła. Niemniej Stefan Pronasko zyskał wielkie uznanie w świecie samochodowym i przestrzeni powietrznej²⁷.

ARCHITEKTURA

Ważną dziedziną w działalności naukowej Polaków była architektura. Jednym z wybitnych profesorów tej dziedziny, pracującym na Woodberry University w Burbank, był **Maciej (Mark) Bielski**. Urodził się 6 września 1927 r. w Borysławiu. Lata wojny spędził w Krakowie, gdzie należał do AK. Polskę opuścił w 1945 r., był dwa lata we Włoszech (służył w II Korpusie

²⁶ A. Z y g m o n t, *Stefan Pronasko*, w: *Polish Americans in California*, vol. II, s. 87.

²⁷ Tamże, s. 88.

Polskim), potem udał się do Anglii. W 1949 r. poślubił Katarzynę Wielkopolanin-Nowakowską. W Anglii ukończył w 1953 r. londyńską Szkołę Architektury (South East Essex School of Architecture). W czerwcu 1955 r. Maciej Bielski-Szalay z synem Janem przeprowadzili się do Południowej Kalifornii²⁸. Tam otrzymał pracę jako projektant, i w latach sześćdziesiątych awansował na starszego projektanta (Senior Designer) w firmie Albert C. Martin and Associates. Po kilku latach pracy dla Welton Beduet and Associated (1969-1976) przeszedł do spółki prowadzącej prywatną praktykę architektów i planistów – do Associated Architects and Planners (AA&P). Brał tam znaczący udział w pracy nad odrestaurowaniem i odnową Katedry Świętej Vibiany w centrum Los Angeles. Od 1976 do 1988 r. był dyrektorem ds. architektonicznych w spółce E. Jerome Tamen and Associates i wiceprezesem w firmie Cannel Heuman and Associates. Ponadto wykonywał praktykę zawodową prywatnie w domu. Zaprojektował cały szereg poważnych budowli, jak np. domy handlowe (w Phoenix – Arizona, Denver – Colorado, Centrum Handlowe – Greenway Plaza w Houston – Texas oraz centrum handlowe na obrzeżach miasta Melbourne – Australia) i wiele innych obiektów²⁹. W 1986 r. był *associate professor*'em i przewodniczącym Wydziału Projektowania Wnętrz na Woodberry University w Burbank (Kalifornia). Z tego tytułu był odpowiedzialny za akredytowany program dla prestiżowej FIDER Accreditation (Fundacji dla Badań Edukacyjnych Projektowania Wnętrz – Foundation for Interior Design Educational Research).

Jeśli chodzi o jego życie pozazawodowe, to od dawna uprawiał jazdę konną, uczestnicząc w sportowych zawodach jeździeckich. Przez 12 lat (1970-1982) był członkiem West Hills Hunt, a także Rady Dyrektorów tego klubu przez dwa kolejne lata. Przez trzy sezony był wybierany na honorowe stanowisko „whipper-in” – woźnicy.

Ulubionym, dodatkowym zajęciem Macieja Bielskiego było nauczanie. Jako nauczyciel pracował w kilku prestiżowych placówkach w rejonie Los Angeles. W latach 1958-1963 uczył historii architektury średniowiecza i renesansu na dwóch poziomach przed- i podyplomowym w Południowo-Kalifornijskim Instytucie Architektury (Southern California Institute of Architecture – SCIARG) w Santa Monica. Poza tym wiosną 1983 r. wykładał początkowo

²⁸ M. B i e l s k i - S z a l a y, *Mark Bielski (Maciej Saryusz Bielski)*, w: *Polish Americans in California*, vol. II, s. 42. Autorką artykułu jest córka Bielskiego – absolwentka antropologii UCLA, a jednocześnie magister bibliotekoznawstwa. Uczy historii i geografii w średniej szkole w Milpitas w Kalifornii.

²⁹ Tamże.

architekturę Grecji i Rzymu w Centralnym College'u Projektowania Sztuki (Art. Center College of Design) w Pasadenie. Od 1988 r. Maciej Bielski wykładał architekturę i był dziekanem Wydziału Architektury Wnętrz na prywatnym Woodberry University w Burbank³⁰.

Profesor Bielski jest więc od dawna rozmiłowany w historii architektury, a jego niesamowita twórczość wynikała z potrzeby duszy i jest oparta na polskich tradycjach i kulturze. Brał czynny udział w życiu polonijnym. Bezpośrednio po przyjeździe do Kalifornii wraz z żoną należał do folklorystycznego Zespołu Tańców Ludowych, prowadzonego przez Henryka Jankowskiego. Zyskał dożgonnie: szacunek, podziw i przyjaźń młodzieży, z którą jeździł na kolonie letnie z Polskiej Szkoły, jako instruktor i prowadzący gry, zabawy i wędrowki jako starszy przyjaciel. Był dyrektorem Wystawy pn. „Niewyciężony duch polski” (The Invincible Polish Spirit), zorganizowanej w Muzeum Nauki i Przemysłu w Los Angeles, trwającej od grudnia 1979 do kwietnia 1980 r. Mieszka w Sunland w Południowej Kalifornii³¹. Snuje marzenia i plany wyjazdu do Polski. Jest dumny z dokonań swoich dzieci, jego syn – Jan Bielski ukończył w 1976 r. studia architektoniczne na USC w Los Angeles (z tytułem magistra architektury), po czym pracował tam jako wykładowca. W 1981 r. uzyskał dyplom londyńskiej Szkoły Architektury. Zanim został zatrudniony w 1992 r. na Woodberry University w Burbank, pracował na następujących uczelniach w Los Angeles: Uniwersytet Kalifornijski Los Angeles (UCLA) w latach 1983, 1990-1992; Uniwersytet Południowej Kalifornii (USC) w latach 1986-1988; Południowo-Kalifornijski Instytut Architektury w Santa Monica w latach 1988-1989. Ponadto wykładał w Centralnym College'u Projektowania Sztuki w Pasadenie. Wykonywał też sporo zleconych prywatnie zamówień³².

Innym znanym architektem był **Jerzy L. Pujdak**, gorący polski patriota. Urodził się w Rybniku, w wieku 18 lat wstąpił do Armii Krajowej w Warszawie. Służył tam jako kurier podziemny na trasach do Berlina i Wiednia. Aresztowany przez gestapo w 1944 r., został osadzony na okres roku w niemieckim obozie koncentracyjnym. Po wyzwoleniu w 1945 r. wstąpił do II Korpusu Polskiego we Włoszech, by w końcu wyemigrować do Wielkiej Brytanii, gdzie przebywał 10 lat. Rozpoczął tam swą dalszą edukację. Ukończył architekturę na South Essex Technical College w Londynie. W 1954 r. został wpisany do rejestru architektów Królewskiego Instytutu Architektów

³⁰ Tamże.

³¹ Tamże.

³² Tamże.

Brytyjskich (Royal Institute of British Architects – RIBA). Dwa lata później wyemigrował do Los Angeles, gdzie został zatrudniony w firmie architektonicznej Albert C. Martin and Associates. W 1966 r. otworzył własne biuro projektów pn. „Jerzy Pujdak and Associates” w Pasadenie. Po dwóch latach prosperity firma ta zmieniła nazwę na „J.L. Pujdak Associated Architects and Planners Inc” (Stowarzyszeni architekci i planiści z J. L. Pujdaka)³³. Cieszący się międzynarodową sławą architekt i planista Pujdak zaprojektował wiele ważnych obiektów w całych Stanach Zjednoczonych i w różnych krajach na innych kontynentach. Był m.in. twórcą wysokościowców (biurowców), laboratoriów naukowo-badawczych, centrów handlowych, firm przemysłowych i zagospodarowania przestrzeni powietrznej. Pujdak zaprojektował ponadto domy handlowe sieci „Broadway” w miastach Południowej Kalifornii: Laguna Hills, La Jolla, Carlsbad, La Brea, Santa Monica, Beverly Hills (Beverly Center), Thousand Oaks i Santa Barbara³⁴. Firma Jerzego Pujdaka zdobyła międzynarodowe doświadczenie, realizując projekty w Japonii, Meksyku, Wielkiej Brytanii, Kuwejcie, Egipcie, na Haiti i Taiti. Posiadała też licencję na działalność w zakresie architektury w następujących stanach: Kalifornia, Minnesota, Hawaje, Kolorado, Arizona, Newada i Utah.

Projekty Pujdaka zyskały uznanie i zdobyły wiele nagród – m.in.:

– „Design Excellence Award” od Amerykańskiego Instytutu Architektury i od Stanu Kalifornia za projekt „Rockwell Research Center” (Centrum Badawcze Rockwella) w Thousand Oaks w Kalifornii.

– „Design Excellence Award” od Amerykańskiego Instytutu Architektów za zaprojektowanie Alei Gwiazd (1900 Avenue of the Stars) i wysokościowca (biurowca) w Century City w Kalifornii.

– „Los Angeles City Beautification Award” (nagroda za upiększanie Miasta Aniołów), przyznana przez Radę Biznesu m. Los Angeles za projekty „Bamboo Plaza” i Centrum Detalicznego, leżącego w centrum miasta.

W grudniu 1981 r. na znak protestu przeciwko wprowadzeniu stanu wojennego w Polsce Jerzy Pujdak zainteresował Amerykanów w Los Angeles losami Polski i Polaków w kraju i skierował uwagę opinii publicznej miasta poprzez zawieszenie wielkich transparentów „Solidarności” na szczycie dwóch wysokościowców w Hollywood i Shermann Oaks. Widniał na nich napis: „Gdyby członek Związku Zawodowego «Solidarność» zobaczył ten transpa-

³³ S. S t a n k i e w i c z, *Jerzy Pujdak, A.I.A.: Architect – Patriot*, w: *Polish Americans in California*, vol. II, s. 89-90.

³⁴ Tamże, s. 90.

rent powiewający obok flagi amerykańskiej, popłakałby się”³⁵. Zamieszkały w San Gabriel architekt Jerzy Pujdak ożenił się z Pearl Hooker z Wielkiej Brytanii i ma z nią czterech synów: Konrada, Michaela, Nicholasa i Roberta.

Warto też wspomnieć, że do Południowo-Kalifornijskiego Instytutu Architektury przyjeżdżała z wykładami poświęconymi starej architekturze indyjskiej niezwykle sympatyczna Polka **Hanna Jarkonik**. Wykładała tu trzy semestry w latach 1985-1986. Jako „dziecko wojny” zaraz po śmierci ojca (zginął w jej trakcie) i matki (zmarłej zaraz po jej zakończeniu), będąc 11-letnią sierotą, znalazła się w grupie żydowskich dzieci, które zostały wywiezione z Polski do Izraela. Pięknie mówi po polsku³⁶.

NAUKI KOMPUTEROWE I ŚCISŁE

Poczesne miejsce w branży technicznej zajmują również nauki komputerowe. Prym w tym fachu wiedzy prof. **Kazimierz Kowalski**. Jest on jednym z najwybitniejszych, ciągle rozwijających się w tej dziedzinie uczonych polskich. Urodził się 7 listopada 1946 r. w Turku (Wielkopolska). Tytuł magistra inżyniera elektronika uzyskał w 1970 r. na Politechnice Wrocławskiej i tamże w 1974 r. – stopień doktora nauk technicznych (z maszyn matematycznych). Promotorem jego pracy doktorskiej był prof. Jerzy Bromirski. Przez 5 lat (od kwietnia 1970 do kwietnia 1975 r.) był związany z Politechniką Wrocławską. Pracował jako wykładowca na Wydziale Nauk Komputerowych i Zarządzania oraz na Wydziale Inżynierii Komputerowej, a później od maja 1975 do września 1981 r. jako zastępca profesora. W 1978 r. udał się do Instytutu Power'a w Moskwie na szkolenie w zakresie systemów informacyjnych. W tym samym roku zgłębił wiedzę w Dziale Dokumentacji Systemów UNESCO w Paryżu. W następnych czterech latach (1981-1985) jeździł po świecie, wykładał, zarabiał. Towarzyszyła mu żona Eugenia, absolwentka Wydziału Prawa Uniwersytetu Wrocławskiego. W swych zagranicznych wędrówkach chodziło profesorowi Kowalskiemu o przygodę, chęć sprawdzenia się w nowych warunkach, no i oczywiście o dobre wynagrodzenie, brak zobowiązań i uwikłań rodzinnych. Najpierw wraz z żoną spędzili cztery lata w irackim milionowym mieście Basra. Przybyli tam w trakcie wojny. W okresie od października 1981 do sierpnia 1985 r. prof. Kowalski prowadził na Wydziale Inżynierii Elektrycznej miejscowego uniwersytetu zajęcia ze 120 studentami w charakterze wykładowcy. Praca ta zaważyła w poważnym stop-

³⁵ Tamże.

³⁶ Profesor Anna Krajewska-Wieczorek – relacja ustna.

niu na dalszym rozwoju naukowym profesora. W ciągu tych czterech lat nie ograniczał się do pracy i nie zaniedbywał wycieczek krajoznawczych. W tym czasie przejechał własnym samochodem 120 tysięcy kilometrów. Zwiedził zabytki Iraku, mało znaną Jordanię, nowoczesny, kapiący złotem Kuwejt, widział Morze Martwe, Babilon, miejsce Biblijnego Raju i górę słynną z Mojżeszowego Dekalogu.

Po upływie wspomnianych czterech lat następnym kontraktem prof. Kowalski zawarł w Kenii, gdzie podjął pracę na Uniwersytecie w Nairobi. Był on tam pierwszym polskim wykładowcą i jest dumny z tego, że wybrano jego ofertę pracy spośród wielu innych nadesłanych z całego świata. Wygrał konkurs, bo był inżynierem elektronikiem i informatykiem z dużym stażem i dorobkiem (53 opublikowane prace) oraz ze względu na dobrą znajomość angielskiego. Tutaj chciał się sprawdzić wśród kolegów po fachu z Niemiec, Stanów Zjednoczonych, Anglii. Zarobki profesora należały do bardzo wysokich, był osobą, która Politechnice Wrocławskiej przynosiła największe dewizowe wpływy³⁷.

Jesienią 1985 r. prof. Kowalski wrócił do kraju, gdzie na Politechnice Wrocławskiej pracował jako młodszy profesor do końca roku akademickiego 1986. W tym to roku udał się do Południowej Kalifornii w celu turystycznym, podejmując jednak pracę jako *systems analysts* w firmie XX Cal Inc. w Los Angeles. Zaraz też dokonał zmiany statusu z wizy turystycznej B-2 na wizę H-1. We wrześniu 1987 r. przyjął pracę w Teksasie jako *associate professor* na Pan American University i uzyskał „zieloną kartę” stałego pobytu. Po roku pracy, we wrześniu 1988 r. wrócił do Los Angeles, gdzie został zatrudniony na Kalifornijskim Uniwersytecie Stanowym na Wydziale Nauk Komputerowych (w Calstate Dominguez Hills) początkowo jako *associate professor*, a od 1993 r. jako profesor nauk komputerowych³⁸.

Profesor Kazimierz Kowalski zajmuje się dwiema dyscyplinami naukowymi: sieciami komputerowymi i sztuczną inteligencją. W swym dorobku naukowym – jak już zaznaczyliśmy – posiadał w omawianym przez nas okresie 53 publikacje, w tym 3 skrypty wydane w latach 1975-1976 dla Politechniki Wrocławskiej, 21 artykułów w czasopismach naukowych (referowanych) oraz wystąpienia na konferencjach i raporty techniczne. W okresie od 1991 do 1993 r. wydał drukiem 4 pozycje, w tym 3 w Ameryce po angielsku i jedną pt. *Wykorzystanie sieci komputerowych w dydaktyce* w czasopiśmie „Informa-

³⁷ E. Trusiewicz, *Między bombą a słoniem*, „Słowo Polskie” 1985 (Wrocław), brak paginacji.

³⁸ Zgodnie z *Curriculum vitae* prof. Kazimierza Kowalskiego.

tyka” (vol. 27, nr 4, s. 1-4). O awansach naukowych prof. Kowalskiego informuje tab. 1.

Tab. 1. Awanse naukowe w pracy prof. Kazimierza Kowalskiego w latach 1970-1993

Kolejny stopień naukowy	Placówka naukowa	Okres pracy
Wykładowca	Politechnika Wrocławska – Wydział Inżynierii Komputerowej	V 1970 – IV 1975
Assistant Professor	Politechnika Wrocławska – Wydział Nauk Komputerowych i Zarządzania	V 1975 – IX 1985
Lecturer	University of Basrah (Irak) – Wydział Inżynierii Elektrycznej	X 1981 – VIII 1985
Associate Professor	Politechnika Wrocławska – Wydział Nauk Komputerowych i Zarządzania	IX 1985 – VIII 1987
Lecturer	West Coast University, Los Angeles – Wydział Nauk Komputerowych	Lato 1987
Associate Professor	Pan American University, Edynburg (USA)	IX 1987 – VIII 1988
Lecturer (1/2 etatu)	University of Southern California – kurs: Sieć Komputerowa (Los Angeles)	I 1990-
Associate Professor	California State University Dominguez Hills – Wydział Nauk Komputerowych – Carson (Płd. Kalifornia)	IX 1988 – VIII 1993
Professor	California State University Dominguz Hills – Wydział Nauk Komputerowych – Carson	IX 1993-

Źródło: Kazimierz Kowalski, *Curriculum vitae*

Jak widać, droga doskonalenia i awansu prof. K. Kowalskiego była długa i szeroka. Po zdobyciu ostrogów naukowych dalszy jego awans był niezwykle szybki. Jest on wzorem nie tylko talentu, ale i pracowitości. W latach 1976-1984 prowadził doświadczenia naukowe. Co roku omawiał inną tezę, głównie z zakresu nauk komputerowych. Przeprowadził również 19 kursów na poziomie akademickim. Już w pierwszych latach swej kariery naukowej pełnił dwie poważne funkcje administracyjno-dydaktyczne na Politechnice Wrocławskiej. W latach 1973-1975 był zastępcą dyrektora ds. studenckich w Instytucie Cybernetyki Inżynieryjnej, a potem od 1975 do 1981 r. piastował stanowisko ds. nauczania i automatyzacji w Bibliotece Głównej i Centrum Informacji Naukowej na Politechnice Wrocławskiej. Przewodniczył na 15 seminariach i konferencjach naukowych poświęconych głównie architekturze i inżynierii komputerowej, organizo-

wanych na uniwersytetach i innych placówkach Los Angeles, Long Beach i Anaheim. Od roku 1987 do połowy lat dziewięćdziesiątych na bieżąco prowadził doświadczenia pozaakademickie na Kalifornijskim Stanowym Uniwersytecie Dominguez Hills w Carson oraz w Los Angeles. Realizował wówczas prywatne badania obejmujące następujące zagadnienia: Computer Networks Performance Analysis, Expert Systems Applications, Distributed Systems.

Współdziałał na dość szeroką skalę z praktyką gospodarczą. Przykładem tego może być założenie przez prof. K. Kowalskiego Komputerowego Centrum Informacyjnego w języku polskim i angielskim, czynnego całą dobę w Radiu „Ela” Elżbiety Jodłowskiej w mieście Disneylandu – Anaheim (Płd. Kalifornia)³⁹. Przede wszystkim prof. K. Kowalski wykonuje usługi społeczne dla Manhattan Beach Police Departament: Database Designer. Służy pomocą konsultacyjną w dwóch dziedzinach: XX Cal, Inc., Los Angeles: new software and hardware testing i Harbor City: computer deciscion, and hardware designing⁴⁰.

Za swą aktywność naukową prof. K. Kowalski otrzymał wiele nagród i uhonorowań. Na Politechnice Wrocławskiej przyznano mu 5 nagród rektorskich za prace badawcze oraz 4 nagrody za działalność dydaktyczną i organizacyjną. Poza tym otrzymał nagrodę z Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego za opracowanie wydawnictw zawierających testy dla studentów. Ostatnio zaś, po roku 1992 został uhonorowany w Ameryce członkostwem w „The New York Academy of Sciences” oraz w „Sigma xi” (Scientific Research Society). Jest też w posiadaniu złotej odznaki Politechniki Wrocławskiej⁴¹.

Podobnie na Uniwersytecie UCLA w Los Angeles naukami komputerowymi parał się dr **Józef Skrzypek**. Opuściwszy Polskę w 1968 r., przybył do Kalifornii na studia w Berkeley w 1971 r. W stosunkowo krótkim czasie dorobił się tytułu profesora nauk komputerowych (*professor of computer science*) na UCLA i został dyrektorem Machine Reception Laboratory. Jego specjalnością są *vision computational neorescience i biocybernetics*. Magisterium i doktorat zrobił na Uniwersytecie Kalifornijskim w Berkeley. W swym

³⁹ Jest to popularny i stosunkowo prosty system „voice mail”, pozwalający każdemu uzyskać informacje o polskich: kościołach, lekarzach, stomatologach, mechanikach samochodowych, kosmetykach, biurach podróży, sklepach i o polonijnych organizacjach. Po wybraniu numeru telefonicznego (909)-981-INFO (czyli: 909-981-4636) specjalny program opracowany przez prof. Kowalskiego, kieruje zainteresowanego do pożądanej informacji – T. N o w i ń s k i, *Polskie programy radiowe w Południowej Kalifornii (do 1995 r.)*, w: *Rozprawy – Studia – Monografie* (nr 2), red. Stanisław Pajączkowski, Legnica 2004 (Wyższa Szkoła Menedżerska w Legnicy).

⁴⁰ Profesor K. Kowalski, *Curriculum vitae*.

⁴¹ Tamże.

dorobku naukowym posiadał u progu lat dziewięćdziesiątych ponad 100 prac drukowanych. Mieszkał wraz z żoną i synem w Malibu⁴².

Niezwykle silnym ośrodkiem nauk ścisłych, a zwłaszcza komputerowych jest Uniwersytet Kalifornijski w Riverside. Pracuje w nim kilku wybitnych polskich uczonych. Na Wydziale Nauk Komputerowych od szeregu lat jest dziekanem i profesorem **Teodor Przymusiński**, urodzony 18 stycznia 1947 r. Jego żona Halina też jest profesorem, mają dwoje dzieci: Łukasza i Marcelinę. Profesor Przymusiński ukończył Uniwersytet Warszawski w 1972 r. i uzyskał tytuł magistra. Doktorat zrobił w 1974 r. w Instytucie Nauk Matematycznych Polskiej Akademii Nauk (PAN) w Warszawie. Stopień doktora habilitowanego otrzymał w 1979 r. także w tym Instytucie. Na przestrzeni lat 1972-1992, a więc w ciągu 20-lecia przeszedł całą gradację profesorską. Informuje o tym tab. 2.

Tab. 2. Gradacja naukowa w pracy naukowo-badawczej i dydaktycznej prof. T. C. Przymusińskiego w latach 1972-1992

Zatrudnienie w charakterze	Placówka naukowa	Okresy pracy
	Zajęcia stałe	
Assistant professor	Instytut Nauk Matematycznych – Warszawa	1972-1979
Associate professor	Instytut Nauk Matematycznych – Warszawa	1979-1984
Associate professor	University of Texas w El Paso	1984-1986
Professor	University of Texas w El Paso	1986-1991
Professor	University of California w Riverside	1991-1992
Professor and chair	University of California w Riverside	1992-
II. Zajęcia „wizytacyjne”		
Postdoctoral fellow	Steklow’s Institute of Mathematics – Moskwa	1974-1975
Mellon postdoctoral fellow	University of Pittsburgh – Pensylwania	1975-1976
Assistant professor	University of Pittsburgh	1976-1977
Associate professor	University of Toronto; Auburn – Alabama	lato 1980
Associate professor	Auburn University	1981-1982
Associate professor	University of Pittsburgh	1982-1983
Associate professor	University of Texas w El Paso	1983-1984
Professor	University of Linkoping – Szwecja	lato 1991
Professor	University of Linkoping – Szwecja	lato 1992

Źródło: Teodor C. Przymusiński, *Curriculum vitae*

⁴² Według danych uzyskanych z sieci komputerowej przez prof. K. Kowalskiego.

Wynika z tego, że prof. Przymusiński wyjechał z kraju do Stanów Zjednoczonych w 1984 r., gdzie podjął pracę jako *associate professor* na Uniwersytecie Teksaskim w El Paso. Następnie już jako pełny profesor przepracował tam dalsze lata aż do 1991 r. (w sumie 7 lat). W 1991 r. przeniósł się na stałe na Uniwersytet Kalifornijski w Riverside. W następnym roku został dziekanem Wydziału Nauk Komputerowych i pracuje tam co najmniej do końca omawianego przez nas okresu. W tym samym czasie, w ciągu ośmiu lat (1974-1992 z dwiema 10-letnimi przerwami) wykładał dorywczo jako *visit professor* w Steklowskim Instytucie Matematycznym w Moskwie i potem kolejno na uniwersytetach w Pittsburghu, Toronto, Auburn, w El Paso (Teksas) i Linkoping w Szwecji. Pełnił różne funkcje na tych uczelniach. Na Uniwersytecie Teksaskim w latach 1985-1987 brał udział w posiedzeniach Senatu i w Radzie Naukowej, w Komitecie Badawczym. W okresie od 1987 do 1988 r. był przewodniczącym Komitetu Badawczego i członkiem Wydziałowego Komitetu Naukowego ds. Przyszłości Komputerów. Kolejno od lata 1988 do 1990 r. wchodził w skład Wydziałowego Komitetu Naukowego ds. Zatrudnienia (Tenure) i Awansów. Natomiast w latach 1990-1991 brał udział w pracach Komitetu Badawczego, a od 1985 do 1991 r. był doradcą Komitetu Wydziałowego. Przede wszystkim ważne funkcje prof. Przymusiński sprawował na Uniwersytecie Kalifornijskim w Riverside. Jak wspomnieliśmy, od roku 1992 był tam dziekanem Wydziału Nauk Komputerowych i w tym samym czasie – członkiem Egzekutywy Komitetu na Wydziale Inżynierii. Był też członkiem Komitetu Badawczego Systemów Inteligencji, kierowanym przez Johnsona Endoweda. Od roku 1991 występuje jako doradca studencki.

Oceniał też prace badawcze i udzielał konsultacji w 14 różnych uniwersytetach i zakładach naukowych, szczególnie w dziedzinie nauk komputerowych. Osiem tych prac było nagrodzonych pieniężnie w łącznej wysokości 1.649.500 USD. Profesor Przymusiński opracował i opublikował na zamówienie siedem poważnych artykułów, w tym jeden ze swą małżonką. Na różne konferencje naukowe (głównie międzynarodowe) przygotował wiele publikacji. Ponadto wygłosił 23 referaty na pozauniwersyteckich konferencjach i kolegiach. Działał również jako redaktor, doradca i recenzent w wielu fachowych pismach naukowych (był recenzentem w 15 czasopismach). Występował jako członek w siedmiu międzynarodowych komitetach programowych, na konferencjach i sympozjach. Brał udział w dziewięciu sesjach naukowych, głównie międzynarodowych. Przynależał do trzech organizacji: Polskiego Towarzystwa Matematycznego na Uniwersytecie Warszawskim, Association for Logic Programming, American Association for Artificial Intelligence.

Otrzymał pięć nagród i wyróżnień w okresie pracy w Polsce, w tym trzy z PAN-u i jedną za wybitny wkład do konferencji międzynarodowej w Toronto w 1989 r.⁴³

Profesor T. Przymusiński był jednym z poważniejszych uczonych polskich, zwłaszcza w dziedzinie nauk komputerowych w Południowej Kalifornii, gdzie wydatnie wspierał naukę amerykańską.

Wraz z prof. Przymusińskim dzieliła nieodłącznie los naukowca jego małżonka prof. **Halina Przymusińska**. Urodziła się 21 kwietnia 1948 r. w Wilnie. Magisterium z nauk matematycznych zrobiła na Uniwersytecie Warszawskim w 1970 r. Dziewięć lat później (1979) na tymże Uniwersytecie uzyskała tytuł doktora nauk matematycznych. Spójrzmy na jej przebytą drogę naukową (tab. 3).

Tab. 3. Droga awansu naukowego prof. Haliny Przymusińskiej w latach 1970-1991

Awans naukowy	Uniwersytet	Okres
Junior assistant professor	Uniwersytet Warszawski – Wydział Matematyki	1970-1976
Teaching fellow (wykładowca)	University of Pittsburgh (Pensylwania)	1976-1977
Assistant professor	Uniwersytet Warszawski – Wydział Matematyki	1977-1978
Visiting assistant professor	Auburn University – Auburn (Alabama)	1981-1982
Senior assistant professor	Uniwersytet Warszawski – Wydział Matematyki	1979-1984
Visiting assistant professor	University of Pittsburgh	1982-1983
Visiting assistant professor	University of Texas w El Paso (Teksas) – Wydział Matematyki	1983-1984
Assistant professor	University of Texas w El Paso (Teksas) – Wydział Nauk Komputerowych	1984-1988
Associate professor	University of Texas w El Paso (Teksas) – Wydział Nauk Komputerowych	1988-1991
Adjunct associate professor	University of California w Riverside (Kalifornia) – Wydział Nauk Komputerowych	1991-
Associate professor	California State Politechnic University w Pomona (Kalifornia)	1991-

Źródło: Halina Przymusińska, *Curriculum vitae*

⁴³ Całość oparto na: Teodor C. Przymusiński, *Curriculum vitae*.

Z zestawienia wynika, że Halina Przymusińska już w czasie asystentury na Wydziale Matematyki Uniwersytetu Warszawskiego wyjechała w latach 1976-1977 na kontrakt z zajęciami na Uniwersytet do Pittsburgha w Pensylwanii. Po zrobieniu doktoratu horyzonty naukowe H. Przymusińskiej znacznie się poszerzyły – otwarła się szeroka droga do uniwersytetów w Stanach Zjednoczonych. W czasie pracy na Uniwersytecie Warszawskim w latach 1979-1984 równocześnie aż trzykrotnie prowadziła zajęcia dydaktyczne i naukowe jako *visiting professor* na Uniwersytetach w Auburn, Pittsburghu i El Paso. W latach 1984-1991 pracowała już na stałe na Uniwersytecie w El Paso, przechodząc dalsze awanse naukowe. W 1991 r. przeszła na Uniwersytet Kalifornijski w Riverside (do męża) i w tym samym roku do Stanowego Uniwersytetu Politechnicznego (California State Polytechnic University) w Pomonie, gdzie pracowała od lat dziewięćdziesiątych. Tak jak jej mąż dalsze lata pracy strawiła na Wydziale Nauk Komputerowych, prowadząc aktywnie szerokie badania naukowe. Na zamówienie opracowała i opublikowała cztery prace artykułowe i jedną w formie książki. Z innych publikacji do roku 1991 wydała drukiem 23 pozycje, przeważnie w formie artykułów (kilka wspólnie z innymi autorami). Poza tym na zamówienie prof. H. Przymusińska wygłosiła na uniwersytetach zagranicznych (sympoziach, sesjach, konferencjach) 23 wykłady i 16 referatów. Dokonała też ocen sześciu prac naukowo-badawczych w różnych ośrodkach, z których trzy były wysoko nagrodzone pieniężnie (łącznie w kwocie 845 000 USD). Ponadto była członkiem władz redakcyjnych w dwóch czasopismach naukowych: „Journal of Experimental and Theoretical Artificial Intelligence”, „Journal of Applied non Classical Logics”.

Pisała też recenzje artykułów w siedmiu czasopismach. W czasie swojej kariery naukowej doznała trzech uhonorowań i awansów. Jest członkiem czterech organizacji profesjonalnych: Polskie Towarzystwo Matematyczne, Association for Symbolic Logic, American Association for Artificial Intelligence, Association for Logic Programming.

Prowadziła doświadczalne kursy matematyczne dla studentów i absolwentów na uniwersytetach: Warszawskim, w Auburn, Pittsburgu, w El Paso i na Stanowym Kalifornijskim Uniwersytecie Politechnicznym w Pomonie. Nauczała na 13 naukowych kursach komputerowych. Swe usługi świadczyła na ośmiu uniwersytetach i wydziałach uczelnianych⁴⁴. Wysoki dorobek nauko-

⁴⁴ Całość oparta na: Halina Przymusińska, *Curriculum vitae*.

wy i dydaktyczny świadczy o klasie prof. Haliny Przymusiskiej, pnącej się za swoim mężem wciąż do góry.

Dość wysoki status w dziedzinie zaawansowanej biochemii i nauk komputerowych osiągnęli polscy naukowcy w ośrodku uniwersyteckim (pięciu uczelniach) w San Diego. Byli to doktorzy filozofii: **Jan Anzelm**, **Krzysztof Appelt**, małżeństwo **Teresa** i **Jerzy Barankiewiczowie** oraz **Dariusz** i **Ewa Wróblewscy**. Tam też na Stanowym Uniwersytecie San Diego wykładał na Wydziale Matematycznym matematykę i nauki komputerowe prof. **Roman W. Świniarski**. Był on po Politechnice Warszawskiej⁴⁵.

Ze zrozumiałych względów w naukach ścisłych dominowała matematyka, niezbędna w badaniach komputerowych. Zwróćmy więc uwagę na uczonych tej dyscypliny. Na Uniwersytecie Południowej Kalifornii (USC) w Los Angeles przez wiele lat pracował światowej sławy matematyk prof. **Mark Kac**. Był on specjalistą w zakresie matematyki stosowanej. Pochodził z rodziny polsko-żydowskiej z Kresów Wschodnich Rzeczypospolitej (urodził się w Kamieńcu). Mówił biegle po polsku. W 1988 r. zakończył życie⁴⁶.

Znaną też postacią w Kalifornii był sławny w świecie matematyk (u progu lat dziewięćdziesiątych już emerytowany), prof. **Henryk Minc**, brat zmarłego reżysera teatralnego Tadeusza Minca. Profesor Minc wykładał na Uniwersytecie w Santa Barbara przez wiele lat. Znalazł się tu jako emigrant z Anglii, gdzie spędził wojnę, tam się ożenił oraz rozpoczął karierę naukową. Do Stanów Zjednoczonych wyemigrował w latach pięćdziesiątych i – jak już nadmieniliśmy – osiadł na stałe w Santa Barbara, podejmując pracę na tamtejszym Uniwersytecie. Spędził tam swoje bardzo płodne lata naukowca. Był niezwykłym i bardzo interesującym człowiekiem⁴⁷.

Profesorem matematyki na USC był również znany naukowiec **Aleksander Proskurowski**⁴⁸ oraz omówiona już przez nas prof. Halina Przymusińska na Uniwersytecie Kalifornijskim w Riverside.

Z nauk ścisłych nie można też pominąć chemii i fizyki. W sekcji chemicznej Kalifornijskiego Instytutu Technologii, będącym jednym z najbardziej znanych instytutów tego typu na świecie, pracował dr **Olgiert Klejnot**. Był to zasłużony działacz polonijny, m.in. wiceprezes Kongresu Polonii Amerykańskiej

⁴⁵ Profesor Janusz Supernak – relacja ustna; zob. też: *The World Almanac and Book of Facts 1993, Educations Facilities*, s. 620.

⁴⁶ T. Jaroszewicz – relacja ustna.

⁴⁷ Profesor Anna Krajewska-Wieczorek – relacja ustna.

⁴⁸ *Gratulacje. Polish University Club*, „Nasze Sprawy” 1962, nr 10, s. 7; zob. też: *Związek Polek w Ameryce. Grupa 808 Związku Polek w Ameryce*, „Jednodniówka” 7(1958), nr 4.

Południowej Kalifornii (zmarł w sierpniu 2004 r.⁴⁹). Po zlikwidowaniu sekcji w ramach cięć budżetowych, pozwolono mu pracować jeszcze przez pół roku, by mógł dokończyć rozpoczęte prace naukowe i je opublikować⁵⁰.

Ponadto na UCLA parał się naukami biochemicznymi prof. **Kazimierz Grzeškowiak**⁵¹. Na Uniwersytecie w Scripps Institution of Oceanography – California Spec Institute pracował naukowo prof. **Flaton**, mieszkający w La Jolla⁵².

W naukach technicznych ma także zastosowanie fizyka i elektronika. Na Stanowym Uniwersytecie San Diego pracował mniej więcej w tym samym czasie, co wyżej wymienieni, znany elektronik i fizyk prof. **Jerzy Lewak**, aktywny w życiu polonijnym. Pierwszą połowę lat osiemdziesiątych spędził na uczelni, po czym zwolnił się z Uniwersytetu i rozpoczął prowadzenie własnego przedsiębiorstwa, które prosperowało bardzo dobrze. Swe słynne programy rozsyłał po całym świecie. Publikował je nie tylko po angielsku, ale także po polsku, a nawet po hebrajsku i japońsku. Jako że wychował się w Afryce, mówił także w tamtejszym jakimś narzeczu⁵³.

⁴⁹ Denisa Smokowicz – relacja ustna.

⁵⁰ Profesor Kazimierz Kowalski – Według wykazów z katalogów uniwersyteckich (Internet).

⁵¹ Według pisma prof. Kazimierza Grzeškowiaka z 16 września 1993 r. do autora pracy.

⁵² Profesor Janusz Supernak – relacja ustna.

⁵³ Tamże.